
Epilog

Orta Öğretimi Yeniden Düşünmek

Eğitilmemiş uluslar her zaman köle haline gelirler, üstünkörü eğitilmiş olanlar yönetilemezler, gerçekten eğitilmiş olanlar hürdür.

-- Angel Ganivet, Cartas Finlandesas (1898)

..... cevap daha iyi reform stratejilerinin tasarlanmasında yatmamaktadır. Belirli yenilikler veya politikalar için strateji oluşturma konusunda yapılacak hiçbir geliştirme etkili olmayacaktır. Değişikliği uygulamak amacıyla temelden organize edilmemiş bir durumda reformların birer birer yürürlüğe sokulmasının, reforma kötü bir şöhret kazandırmaktan başka bir işe yarayacağını beklemek gerçekçi değildir.

-- Michael Fullan, Değişimin Güçleri (1993), 3

Orta öğretim reformunun yasal bir kimlik kazanabilmesi ve uzun vadeli sürdürülebilirliği için güçlü politik liderlik, tutarlılık ve şeffaflık gereklidir. Bu rapor için hazırlanan ve Brezilya, Şili, Finlandiya, Hong Kong (Çin), Kore Cumhuriyeti ve İsveç gibi değişik ülkeler ve yerlerdeki orta öğretim planlarını inceleyen arka plan araştırma belgelerinden elde edilen ana sonuç budur.¹ Tüm reformların karşılaştığı en büyük zorluk, eğitim toplumunun içinde ve dışında yer alan ve mevcut düşünce ve politika uygulamalarına hakim olan okul ve eğitim yönetişimi ile ilgili derine kök salmış olan zihinsel modelleri değiştirmektir. Bu modeller ve örnekler, orta öğretim sistemlerinin organizasyonu ve öğrenimin yapılandırılması için gerekli olan yeniliklerin önündeki güçlü engellerdir.

1980'lerde ve 1990'larda bir çok ülkede ilk ve temel eğitimin ve hatta orta öğretimin, genişlemesini desteklemekte çok başarılı olduğu görülen yaygın kurumsal model, artık hızla değişen toplumlarda ortaya çıkmakta olan eğitim ihtiyaçlarına cevap verememektedir. Günümüzdeki toplumlara düşen görev, orta öğretim kurumlarını ve mevcut okul uygulamalarını değiştirmek ve bunları yoğun ve aşırı yüklü bilgi ortamının ihtiyaçları ve talepleri ile daha uyumlu hale getirmektir.

Orta öğretimin yakın geleceğini çevreleyen zorluklar, düşük, orta ve yüksek gelir düzeyine sahip ülkeler için aynı mıdır? Buna ilk verilecek yanıt "Hayır" olabilir. Bölüm 4'te anlatıldığı gibi, her ülkenin durumuna uygulanabilecek tekdüze ve uygun çözümlerin bulunmasının mümkün olmadığı varsayılmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin çoğu, gelişmiş olan ülkelerin karşılaşacaklarından daha karmaşık zorluklar ile karşı karşıya kalacaklardır. Bunun nedeni, gelişmekte olan ülkelerin aynı anda hem eğitim sağlama hem de kalite sorunları ile uğraşmak ve daha da önemlisi bunu ciddi mali ve kurumsal kısıtlamalar altında yapmak zorunda olmalarıdır. Ancak aynı kanıtlara dayanarak bu soruya kesinlikle “evet” şeklinde cevap verilebilir. Gelişmiş ülkeler gibi gelişmekte olan ülkeler de yeni bilimsel keşiflerin hızından ve sınırları aşan teknolojik ve örgütsel yeniliklerden etkilenmekte ve bu yöndeki hız azalmayacak gibi görünmektedir. Sonuç olarak, daha esnek olabilmeleri ve yerel ihtiyaçlar ile global taleplere daha iyi yanıt verebilmeleri için eğitim sistemlerinin her yerde yeniden yapılandırılmaları gerekmektedir.

Erişimi genişletme ve orta öğretimin kalitesini artırma çabaları, politikaların oluşturulması ile ilgili yaklaşımların ve genel kurumsal uygulamaların değiştirilmesini gerektirmektedir. Globalleşme ve orta öğretim fırsatlarının genişletilmesinin hızlandırılması ihtiyacı sonucunda oluşan yeni baskılar göz önünde alındığında, mevcut orta öğretimlerde, sistemlerinin temel özelliklerini hedefe yönlendirmeyen politikaların başarı şanslarının kısıtlı olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, “aynısını tekrarlama” orta öğretimin karşı karşıya kaldığı zorluklar ile başa çıkmanın çözümü değildir.

Sadece Aynısının Tekrarı mı? Orta Öğretim Politika ve Uygulamasını Dönüştürme Durumu

Orta öğretimin genişletilmesi ile ilgili model, yapısal açıdan ilk ve temel öğretim için kullanılmış olan modeli izleyecek midir? Orta öğretime erişimi genişletmeyi ve kalite ile uygunluğunu arttırmayı amaçlayan politikalar temel olarak aynısının tekrarlanması anlamına mı gelmektedir? Orta öğretim yapısının organizasyon, aktarım şekilleri, müfredat, yönetim ve mali düzenlemeler gibi özellikleri ile ilgili çeşitli nedenlerden dolayı bu soruların cevabı kulaklarda çınlayan bir “hayır” dır. Bazı örnekler, orta öğretimin kendine özgü özelliklerinden kaynaklanan politika zorluklarını ortaya koymaktadır.

- *Mali düzenlemeler.* Geçmişte ilk okul düzeyinde katılım oranlarını artırma girişimlerinden elde edilen dersler orta öğretim için geçerli değildir. Başlangıç olarak, birçok ülkede alt orta öğretim okullarının sayısı her yerde mevcut olan ilk öğretim okullarının sayısına yaklaşmamaktadır. Çeşitli çalışmalar (örneğin ADE-KAPE 2003), doğrudan maliyetlerin ve fırsat maliyetlerinin, ilk okullara nazaran orta okullarda okullulaşmanın önünde daha fazla engel oluşturan unsurlar olduğunu göstermiştir. İlkokul düzeyi ile karşılaştırıldığında bu maliyetlerin orta öğretimde 10 misli fazla olduğu tahmin edilmektedir. Alt orta öğretim düzeyinde katılım oranlarını artırmak için gösterilen çabalar, muhtemelen arz yönlü ve talep yönlü müdahalelerin birlikte yapılmasını gerektirecektir.

- *Orta Öğretim sektörünün yapısal özellikleri.* İlk ve orta öğretim arasındaki yapısal farklılıklar kendilerini geliştirmekte olan ülkelerde öğrencilerin çoğunun yaşadığı kırsal alanlar için öğretmenlerin işe alınmaları ve atanmaları gibi durumlarda göstermektedir. Araştırma bulguları, ilk okul öğretmenlerinin çoğunluğunun öğretim verdikleri bölgelere aşına olmalarına rağmen, bu durumun genelde orta öğretim öğretmenleri için geçerli olmadığını göstermektedir. Bu nedenle orta okul düzeyinde öğretmen eksiklikleri çok daha ciddi olup, yüksek devamsızlık oranlarına, sınıfların çok kalabalık olmasına ve bazı durumlarda öğretmenlerin yeteneksiz olmalarına yol açmaktadır. Bunlar daha çok arz yönlü sorunlardır.
- *Orta öğretimde müfredat farklılaştırılması.* Çeşitlendirilmiş bir müfredat öğrencileri orta öğretim sisteminde tutmanın başlıca yollarından biri olup okul terklerini önlemekte, iş piyasasına girmeyi ve daha ileri seviyede öğretim ve eğitim fırsatlarını elde etmeyi mümkün kılan ilgili ve anlamlı bir belgelendirme ve akreditasyonu mümkün kılmaktadır. Orta öğretimin temel ve gerekli bir özelliği olan müfredat farklılaştırılmasının önemli finansal etkileri olup, okullar ve öğretmenlere daha etkili ve çeşitli dış desteğin sağlanabilmesi ile öğrencilerin desteklenmesi amacıyla daha gelişmiş danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin sağlanabilmesi için daha karmaşık yönetim ve idari düzenlemeler gerektirmektedir.
- *Metodolojik ve Pedagojik hususlar.* Özellikle düşük gelir düzeyindeki ülkelerde orta öğretime erişimin genişletilmesi, eğitim hizmetlerinin verilme şekillerinde yapılacak büyük değişiklikler eşliğinde gerçekleştirilmelidir. Eğitim verme yöntemi seçiminin, orta öğretime özgü kalite ve eşitlik etkilerini beraberinde getirmesi kaçınılmazdır.
- *Politik hususlar.* Orta öğretim reformu için politik görüş birliği yaratmanın, ilk ve yüksek öğretimin genişletilmesi ve reformu için yaratılmış veya yaratılmakta olan görüş birliğinden daha zor olduğu ispatlanmıştır. Buna ilaveten, ilk ve yüksek öğretim seviyelerinin aksine, orta öğretim, ulusal savunucuların ve güçlü uluslararası lobilerin yokluğunun acısını çekmektedir.

Bütün bu nedenlerden dolayı, öğretimin oluşturulmuş politika çerçevesi – sıra ile önce erişimin temin edilmesi ve daha sonra kalite üzerinde odaklanması – orta öğretim için geçerli değildir. Sonuçta düşük kalite ve ilgisiz eğitim nedeniyle gençlerin çoğunluğu orta öğretimi terk ettikleri takdirde sistemin “kapılarını açmak” yeterli olmayacaktır. Eğitim sistemi ile ilgili artan beklentileri hayal kırıklığına dönüşen gençler tercihlerini ayakları ile uzaklaşma yönünde kullandıklarında “Açık Kapılar” “Dönen Kapılar” haline gelecektir. Bu başarısızlık, sisteme dahil olması zorunlu olan bir alt sektörün fiilen sistem harici kalması anlamına geleceğinden tüm eğitim sistemi için ciddi bir meşruluk krizine neden olacaktır.

Herhangi bir ülke için aynısından daha çoğunun finansal açıdan geçerli olup olmayacağına bakılmaksızın, bu yöndeki politikaların, eğitim zengini ve eğitim fakiri ülkeler arasında büyümekte olan kalite açığını kapatma ihtimali yoktur. Şu anda gerekli olan, eski sorunlara hitap edebilmek için yeni yolların bulunmasıdır. Yeni yaklaşımlar, yoksullara ve dışlananlara gerçek fırsatların açılmasını ve bu grupların faydalardan tam olarak yararlanabilmelerini sağlamak amacıyla okul öğretiminin organize edilme ve eğitimin verilme şekli, hedefleri belirlenmiş müdahaleler ile değiştirmeyi amaçlayan yapısal reformları birleştirmeyi içerebilir.

Orta Öğretim Politikasında Değiş Tokuşlar: Eski ve Yeni

Orta öğretim, geleneksel olarak dünya çapında politika söylevlerini ve zihinsel haritaları bilgilendiren ve şekillendiren sürekli politika değiş tokuş çerçevesi içinde yer almıştır. Bunların arasında en önemli olanları bu raporda bazı detayları ile incelemiştir: bunlar kalite ve eşitlik, verimlilik ve eşitlik, genel-mesleki denge, merkezîyetçilik ve merkezîyetçi olmamadır. Geleneksel çerçeveler tekrardan oluşturulmakta olup bir çok ülkede değiştirilmişlerdir. Bunlar orta öğretimde hızla artmakta olan talep ve yoğun katılım ortamında kırılması gereken kültürel ve politik kalıpları temsil etmektedirler. Bu bölümde, eskiden beri var olan değiş tokuş durumuna ve eğitim politikalarını yapanların karşı karşıya oldukları yeni alternatiflere değinilmektedir.

Kalite ve eşitlik. Geleneksel olarak öğretim politikası üzerinde yapılan tartışmalarda ilk öğretimdeki erişim konuları ve yüksek öğretimdeki kalite konuları üzerinde durulmuştur. Orta öğretim ile ilgili ana konular ise eşitlik sorunları olmuştur. Eşitlik, erişim ve kalitenin kesişme noktasındaki politika alanı olarak alınabilir ve bu alan orta öğretim üzerinde en büyük etkiyi yaratan alandır. Öğrenciler orta öğretim düzeyinde izlenmeye veya değişik programlara ve gruplara ayrılmaya başlarlar ve sonuçları, öğrencinin geleceğini belirleyici olan ve belgelendirme durumları ve işgücü piyasasına veya daha yüksek seviyede eğitime geçişlerini belirleme özelliğine sahip sınavlara katılmak zorundadırlar. Bu aynı zamanda, öğrencilerin kendi zihinsel bağılıkları konusunda ilk önemli kararları almaları gerektiği, okulların öğrencilere danışmanlık yapacağı ve onları sınıflandıracığı ve tüm dünyadaki ebeveynlerin çocuklarının başarılarına yardımcı olabilmek için özel ders alma konusunda büyük yatırımlar yapmaya hazır oldukları zamandır (Bray 1999).

Bir çok ülkede büyük eşitlik ayırımı alt ve üst orta öğretim arasında bulunmaktadır. Örneğin Çin'de 2003 yılı verileri, alt orta öğretimde okullulaşmanın yüzde 88.7 olduğunu ve üst orta öğretime gelindiğinde bu oranın ani bir düşüşle yüzde 43.0 e indiğini göstermektedir. Bu nedenle eğitimde eşitlik tartışmalarının tam bu eğitim düzeyinde yoğunlaşmış olması şaşırtıcı değildir.

Verimlilik ve eşitlik. Kitlesele orta öğretim sistemlerine doğru ilerleme, kıt olan finansman ve insan kaynaklarının etkin bir biçimde tahsisini ve kullanılmasını gerektirmektedir. Genel bir kural olarak, sosyal hizmetlerin sağlanmasındaki verimsizlikler yoksul ve düşkün olanlara zarar vermektedir (Dünya Bankası 2003f).

Bu nedenle orta öğretimin demokratik hale getirilmesi için gündeminin, etkili kaynak dağıtımı ve verimlilik kazançlarının maksimizasyonu konularında yapılacak dikkatli ve detaylı analizlere dayandırılması gerekmektedir.

Genel-Mesleki denge. Bilgi ve yenilik uygulaması ile yönlendirilen ve hızla değişen bir ortamda yetkinlikler ve beceriler yakın geçmişte olduğundan çok daha hızlı biçimde yıpranmakta ve ilgisiz hale gelmektedir. Bunun sonucu olarak, bilgiye ve bilgi yoğun becerilere olan talep artıkça orta öğretimde bir zamanlar genel ve mesleki beceriler arasında var olan kesin ayırım değişmekte ve azalmaktadır.

Merkeziyetçilik ve ademi merkeziyetçilik. Öğretim hizmetlerinin etkin ve yanıt verici bir biçimde sunulması, öğrencilere daha yakın karar vermeyi gerektirir. Hizmetlerin esnek ve uygulanabilir bir biçimde sunulması, yetkin ve profesyonel personel tarafından okul bazında karar verme yoluyla geliştirilebilir. Aynı zamanda, sağlanan hizmetin ülkenin ihtiyaçlarına duyarlı ve uyumlu olmasını sağlamak için izleme kapasitesi, profesyonel destek ve açık ve şeffaf kurallar ve yönetmelikler konusunda politik fikir birliği ile güçlü bir merkezi veya ulusal yönlendirme sisteminin olması kaçınılmazdır. Kısaca, ademi merkeziyetçiliğe doğru bir ilerleme kaydedildikçe, devletin aktif rolü her zamankinden daha çok önem kazanır.

Artık önemlerini yitirmiş olan eski değiş tokuşların tam aksine, oldukça yeni olan ve oluşmakta olan çeşitli politika ikilemleri, orta öğretimde düşünce ve karar verme ile ilgili çağdaş yaklaşımların içinde zımnen yer almaktadır. Bunlardan önemli olanları aşağıda özetlenmiştir.

Rekabetçilik ve Kapsamcılık. Ulusal rekabet gücünün anahtarı olarak orta öğretime gittikçe artan biçimde önem verilmesi, orta öğretimin seçici ve sınıflandırıcı fonksiyonlarını güçlendirmekte ve böylece potansiyel olarak sistemin kapsamacı niteliğinin büyük oranda kaybına neden olmaktadır. Bu ikilem vatandaşlık oluşturulması ve bir eğitim sisteminin sürdürülebilirliği için orta öğretim kapsayıcılığının çok önemli olduğu bir zamanda ortaya çıkmaktadır.

Müfredatın modernleştirilmesi ve öğretmenlerin profesyonel kimliği. Bilgi yoğun bir toplumun yeni yetkinlikleri uyarınca müfredatın modernleştirilmesine duyulan ihtiyaç konusunda artmakta olan görüş birliğinin, orta okul öğretmenlerinin halen geleneksel disiplinler tarafından tanımlanan ve şekillendirilen mesleki kimliklerini de içermesi gerekmektedir.

Daha küçük okullara ve daha geniş müfredata olan eğilim. Daha küçük orta öğretim okullarının öğrencilerin başarısı ve iyi tutumları üzerindeki yararlı etkileri konusundaki tutarlı kanıtlar ile daha geniş ve çeşitliliği gittikçe artan bir müfredat vasıtasıyla öğrencilere yanıt vermeye hazır olma zorunluluğu arasında denge kurmak zordur.

Yerel, sınıf bazında değerlendirmeler ve ulusal ve kamu sınavları. Rekabetçilik ve kapsamcılık arasındaki gerilim, öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesi hakkındaki çelişkili görüşlerde yansıtılmaktadır. Sınıf bazındaki değerlendirme, öğretim yönlendirmeli, öğrenci merkezli bir öğrenci değerlendirme şekli olarak tanıtılırken, sonuçları öğrencinin geleceğini belirleyen ulusal sınavlar, sistemin öğrencilerin, ebeveynlerin, öğretmenlerin ve idarecilerin davranış biçimlerini etkileyen sinyaller ve teşvikler vasıtasıyla yönlendirilmesini sağlayan düzenleme araçları olma görevini üstlenmektedir.

Çıktılara ve etkilere verilen önem. Orta öğretimin kalitesini iyileştirmek için verilen savaş son zamanlarda girdi-bazlı bir yaklaşımdan çıktı-bazlı bir yaklaşıma kaymıştır. Bir çok ülke, öğretim kalitesini ölçmek için elde bulunan tek temsilci olarak standartlaştırılmış test sonuçlarına çok önem vermektedir. Ancak çıktılara önem verilmesi, orta öğrenimin sağlık, gelir, vatandaşlık, verimlilik, istihdam edilebilme, yetkilendirme, toplumun gelişmesi ve demokrasinin güçlenmesi gibi refahın önemli unsurları üzerindeki etkilerini değerlendirebilmek için var olan baskıyı açığa çıkartacak olan yeni bir geçişe neden olacaktır.

Öğretim ve öğrenim malzemeleri için düşük teknoloji ve yüksek teknoloji içeren çözümler. Özellikle düşük gelir düzeyindeki ülkelerde temel öğretim ve öğrenim araçlarının ve özellikle kitapların temin edilmesi için duyulan ihtiyaç ve bilgi toplumu ve e-gelişim alternatifleri ile ilgili ulusal stratejiler ve geri kalmamak için algılanmakta olan aciliyet hissi bağlamında teknoloji açığının kapanması için artan baskılar arasında gittikçe çoğalan bir gerilim vardır. Karar verici merciler bu alanda büyük yatırımlar başlatmaya öncelik vermiş olsalar bile ICT'lerin en öne atlama potansiyeli ile ilgili şüpheler gittikçe artmaktadır.

Orta Öğretimde Değişimin Politik Boyutu

Orta öğretimin nispeten bilgiden yoksun bir toplumda oluşan derine kök salmış kurumsal yapısının dönüşümü (Lundgren 2002), seçilmiş bir yönetimin dört veya beş yıllık süresi içinde gerçekleştirilemez. Değişiklik çok daha uzun sürecek ve yalnızca öğretim sisteminin içindeki ve dışındaki güçlerin olumlu bir biçimde birleşmesi sonucunda gerçekleşebilecektir.

Oluşturulmuş olan eğitim politikaları, orta öğretimin genişletilmesini zaman içinde gelişen düzenli bir süreç olarak kabul etmiş ve öğrenim deneyimlerinin belirli bir sırada izleneceği doğrusal yollar sunmak suretiyle gençlerin eğitim ihtiyaçlarını kapalı bir sistem olarak ele almıştır. Bu politikalar orta öğretime olan talep patlamasını veya gençlerin ilgi alanlarını, davranış biçimlerini, sosyal geçmişlerini ve yeteneklerini çok az dikkate almış veya hiç almamıştır. Bu tür politikalar, eğitim fırsatlarının ilkokul eğitiminin ötesine geçecek şekilde genişlemesini pratikte kısıtlı olarak gerçekleştirmiştir. Yenilikçi politikalar, orta öğretimi, gençlerin orta öğretim kurumlarına farklı noktalarda girebilmeleri ve çıkabilmeleri için çok çeşitli seçenekler sağlayan ve beceri ve yetkinliklerini değerlendirme ve belgelendirme için çeşitli araçlar kullanabilen, çeşitlendirilmiş ve esnek bir sistem haline getirme konusuna ağırlık vermelidir (OECD 1999). Sistemin bu genel vizyonu dönüşüm sürecini yönlendirmede yardımcı olacaktır ve bu vizyon, her şeyi kapsayan evrensel olarak geçerli bir politika bildirimi olma amacını taşımamaktadır.

Bu çalışma için hazırlanmış olan yakın geçmişteki orta öğretim reform girişimleri ile ilgili incelemeler¹, orta öğretim kurumlarının ve uygulamalarının dönüştürülmesi amacıyla tüm sistemle ilgili politikaları tasarlarken ve uygularken karar verici makamların göz önünde bulundurması gereken ve aşağıda belirtilen temel stratejik politika yönlendirmelerini tanımlamaya yardımcı olmuştur:

1. İyileştirmeleri uygulayabilmenin birden fazla yolu vardır; Orta öğretimi dönüştürmek için genel formüller veya “büyülü kurşunlar” mevcut değildir. Diğer bir deyişle, ülkelere özel koşulları ve zorlukları dikkate almadan uygulanabilecek hazır yapılmış veya rafta hazır bekleyen çözümler veya en iyi uygulamalar mevcut değildir. Bununla birlikte orta öğretimin genişletilmesi ve kalitesinin artırılması sürecinden bazı dersler alınmıştır ve bunlar bir ülkedeki politika tartışmaları ve diyalogu çerçevesinin belirlenmesinde yardımcı olmaktadır.
2. Enerji, eğitim sisteminin içinde ve dışında bulunan bazı kaldıraçlara doğru yönlendirilmelidir. Sistemin içinde ve dışında yer alan ve her biri dönüşüm sürecinin farklı bir yönü üzerinde çalışan etmenlerin birlikte baskı yapmaları halinde, gerçek ve kalıcı iyileştirme şansı önemli derecede artacaktır. Örneğin, okul sisteminin dışından sorumluluk üstlenilmesi için yapılan çağdaş baskı ve buna karşın, okul içindeki özerklik eğilimi, yüksek becerilere sahip yetkin eğitim profesyonellerine olan ihtiyacı belirgin hale getirmektedir.
3. Dönüşüm, liderlik, politik destek, görüş birliği oluşturma, enerji ve kaynak gerektiren devamlı bir süreçtir. Üst düzeydeki politik ve idari kadrolarda görülen çok sık değişikliklerin gerçekleştirilmekte olan değişimleri sekteye uğratmaları nedeniyle, değişiklik çabasının sürekliliği ve başarısı ancak sürekli görüş birliği oluşturma uygulamaları ve okul liderlerinin paylaşılan bir vizyona olan derin bağlılığı ile sağlanabilir.
4. İlgili bölgesel ve yerel veriler ile okul ve öğrenci verileri vasıtasıyla dönüşüm sürecine sürekli olarak bilgi sağlanmalıdır. Bir yandan, sistem geliştirme araçları olarak güçlü ve zayıf yönlerin belirlenmesini sağlayacak olan izleme ve değerlendirme sistemleri gereklidir, diğer yandan, karar vericilerin okul liderlerinin ve uygulayıcıların öğrenciler için en iyi hizmetleri tasarlamak üzere kendilerine sunulan verileri ve kanıtları etkin bir biçimde kullanabilmeleri amacıyla yetkilendirilmeleri için kapasite oluşturma kavramı güçlendirilmelidir.
5. Okullar farklı bağlamlarda işletilmekte ve bu nedenle benzer politikalara farklı biçimde tepki vermektedirler. Okullar için çeşitliliği olan esnek dış destek hedeflenmelidir. Eğitim reformu, en iyi okulların daha da iyi hale getirilmesi (ileriye gitmesi) çabaları ile etkinliği en az ve en çok olan okullar arasındaki açığı kapatma (aynı seviyeye getirme) çabalarını birleştirmelidir. Özellikle orta öğretim öğrencilerinin çeşitliliği artmakta olduğundan bu durum okul ve sınıf öğretmenlerinin tam olarak sergileyecekleri davranış biçimidir.

6. Yeni politikaların başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli olan önemli bir yönetim stratejisi, sınıf düzeyinde eğitimin ve öğrenimin iyileştirilmesi konusuna toplu olarak odaklanmaktadır. Bu çabanın birincil aracı öğretmenlerin iyi tanımlanmış, sürdürülebilir ve koordine edilmiş mesleki gelişimidir.

Ülkeler, sorunları tanımlayıp çözebilecek ve hayatları boyunca topluma katkıda bulunabilecek becerilere sahip, orta öğretim mezunlarının sayısını artırmanın yollarını aramaktadırlar. Modern öğrenme teorisinin temel bir prensibi, farklı öğrenim amaçları için farklı eğitim yaklaşımlarına gerek olduğudur. Eğitim için yeni amaçlar, öğrenme fırsatlarında değişiklikler yapılmasını gerektirir. Mikro politika veya okul yönünden bakıldığında, dönüşümün temel prensipleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- *Öğrenci merkezli prensip.* Öğrenciyi bütün kararların merkezi haline getirir. Diğer bir deyişle, öğrenmenin gerçekleştiği okul ortamını dönüştürmek için harcanan tüm çabalar gençlerin endişeleri, ilgileri ve ihtiyaçlarına yönelik olmalıdır. Öğrenciler üzerinde öğrenciler olarak odaklanma, okullarda öğretim ve öğrenimin fiili dönüşümü için bir katalizör görevi yapabilir.
- *Kapsayıcılık prensibi.* Bütün öğrencilerin çıkarları için çalışın, ancak gelir düzeyi düşük öğrencilere, kızlara ve azınlıklara ulaşmayı amaçlayan programlar uygulamak suretiyle bütün gençlere eşit eğitim fırsatı sunmaya özel dikkat gösterin.
- *Esneklik ve uyarlanabilirlik prensibi.* İçerik aktarımının esnek ve öğrencinin somut durumuna ve ihtiyaçlarına uyarlanmış olmasını sağlayın.
- *Bağlamsallaştırma Prensibi.* Okul sistemi ile yerel toplumlar arasında kuvvetli bağlar oluşturmak ve öğretmenler ile gençleri birbirine bağlamak suretiyle dikkatinizi özellikle dönüşümün gerçekleşeceği bağlam üzerine yoğunlaştırın.

Politikaları yapanlar, uzmanlar ve araştırma bazlı politika danışmanları önemlidir ve onlara çok ihtiyaç vardır. Ancak devamlılık ve sürdürülebilirlik sağlamak için dönüşümün nihai içeriği toplum merkezli olmalıdır. Bunun anlamı yerel araştırma kapasitesine ve yerel yönetim yapıları bazındaki yerel sorunlar tarafından yönlendirilen, değişikliği ve vatandaşların katılımını kolaylaştıran bir dönüşüm demektir.

Genel değişim çabası kendi bütünlüğü içinde hiç bir zaman belirgin olmayıp daha çok müfredat, kaynak tahsisatı, fon sağlama ve yönetim düzenlemelerinde birbirini takip eden küçük ancak birbirleri ile bağlantılı değişikliklerin tamamen yeni bir hareket tarzına yol açtığı bir "gizli eğitim politikası" olarak işlev yapar (Kivirauma, Rinne ve Seppanen 2003). Bir dönüşüm stratejisinin içerdiği en önemli husus, tüm paydaşlar arasındaki aktif politika tartışmalarını teşvik etmek suretiyle paylaşılan bir vizyon oluşturulması sürecidir. Diğer ülkelerden elde edilen deneyim ve araştırmaların bulguları bu tartışmalara katkıda bulunabilir. Bu politika raporunun amacı da bu tür bir katkıda bulunmaktır.

Rapor, gelişmekte olan ülkelerde orta öğretim ile ilgili dış yardımların yeniden düzenlenmesi için stratejik yönlendirmeler sağlamaktadır. Dünya Bankasının orta öğretim projeleri ve programları ile ilgili stratejisi ve bugüne kadar sağlamış olduğu destekler Ek J'de özetlenmiştir. İleriye yönelik olarak, proje ve programlar ile raporda bulunan tavsiyelerin uygulanması arasındaki stratejik uyumu sağlayacak adımlar atılabilir.

Not

1. Arka plan araştırma belgeleri Aho ve Pitkanen (2003), Cox (2004); Kim (2002); Lundgren ve Roman (2003) ve Souza (2003) tarafından hazırlanmıştır.